

6. *Ходаківська В. П.* Ринок фінансових послуг : навчальний посібник / В. П. Ходаківська, О. Д. Данілов. — Ірпінь : Академія ДПС України, 2001. — 501 с.

7. *Чорній В. О.* Еволюція можливостей / В. О. Чорній // Галицькі контракти. — № 14. — 2008. — С. 18.

Стаття надійшла до редакції 13.01.2011

УДК 338.434

В. М. Коваль,

здобувач наукового ступеню кандидата економічних наук,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

БАНКІВСЬКИЙ КРЕДИТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІНАНСУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

АНОТАЦІЯ. Розглядається проблема забезпечення аграрних підприємств фінансовими ресурсами, наводяться переваги та шляхи вдосконалення використання банківського кредитування, як одного з головних інструментів фінансування діяльності аграрного підприємства.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: банківський кредит, банки, фінансування, забезпечення, ризик.

АННОТАЦИЯ. Рассматривается проблема обеспечения аграрных предприятий финансовыми ресурсами, приводятся преимущества и пути совершенствования использования банковского кредитования, как одного из главных инструментов финансирования деятельности аграрного предприятия.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: банковский кредит, банки, финансирование, обеспечение, риск.

SUMMARY. The providing problem with financial resources of agrarian enterprises are the benefits and ways to improve the use of bank credit as one of the main instruments for financing of agricultural enterprises.

KEYWORDS: bank loan, banks, financing, risk.

Постановка проблеми. Перш за все, варто зазначити, що сільське господарство будь-якої країни було і залишається основною продовольчою галуззю народного господарства. Сільське господарство — це сфера виробництва, де кредитні відносини відіграють вирішальну роль.

В умовах нестійкого правового та економічного середовища, посилення конкуренції дослідження проблеми оптимізації умов

надання і залучення банківських кредитів і, безперечно, оптимізації ризиковості кредитування аграрного сектору набуває особливої актуальності. Вибір предметом дослідження проблеми залучення ресурсів із зовнішніх джерел, зокрема банківського кредитування, зумовлений, перш за все, гостротою цієї проблеми, відсутністю чітких позицій і недостатньою підготовкою українських банків до діяльності на даному кредитному ринку, а також порівняно високими кредитними ставками по наданим позикам.

Незадовільний фінансовий стан багатьох сільськогосподарських підприємств, залежність від об'єктивних чинників зовнішнього середовища (перш за все, природного), що підвищує ризиковість кредитування аграріїв, відсутність позитивної кредитної історії ускладнюють, а в окремих випадках унеможливають отримання банківських кредитів. Існуючий мораторій на купівлю-продаж земель сільськогосподарського призначення уповільнює розвиток кредитного забезпечення підприємств аграрного сектору економіки.

Враховуючи наявність цих та інших проблем, слід зазначити, що питання дослідження і удосконалення банківського кредитування аграрних підприємств набуло актуального значення.

Аналіз джерел. Багато вчених займаються дослідженням банківського кредиту як інструменту фінансування аграрних підприємств: С. М. Колотуха, О. Т. Прокопчук, М. Бодрецький, В. К. Збарзький, М. Я. Дем'яненко, Ю. А. Лузан, О. О. Непочащенко та інші. Але це питання й досі залишається актуальним, незважаючи на численні наукові розробки, і потребує подальшого вивчення.

Виклад основного матеріалу. Аграрні підприємства сьогодні потребують фінансової підтримки та фінансового захисту, що зумовлюється сезонністю виробництва, його циклічністю, великим періодом кругообігу капіталу, станом матеріально-технічної бази, особливостями технологічного процесу, його соціально-економічною значимістю. У результаті дослідження фінансового забезпечення аграрних підприємств з'ясовано, що:

—сільськогосподарські підприємства працюють за рахунок власних ресурсів, які на сьогодні за питомою вагою є значними, однак не достатніми для самофінансування, а відтак не можуть бути джерелом розвитку;

—банківське кредитування не відіграє суттєвої ролі у розвитку сільськогосподарської галузі, хоч на даний час намітилися позитивні тенденції щодо зростання обсягів кредитування з боку вітчизняних комерційних банків;

—банківська система України ще повністю не мобілізувала й не реалізувала усі властиві їй стимулюючі можливості щодо стабілізації кредитного забезпечення суб'єктів аграрного сектору економіки. Банківське кредитування суб'єктів аграрної сфери потребує модернізації, розробки фундаментальних і прикладних засад його подальшого розвитку [1, с. 90].

Аграрні підприємства мають певні об'єктивні вимоги щодо їх кредитного обслуговування, а саме: необхідність дотримання економічно обґрунтованих термінів, обсягів, вартості кредиту, своєчасності надходження кредиту позичальнику, що пов'язано із сезонністю виробництва. Об'єктивно тривалий період виробництва в сільському господарстві й уповільнений оборот авансового капіталу зумовлюють значну потребу в залучені короткострокових та довгострокових кредитних ресурсів.

Розглянемо переваги та недоліки деяких основних форм зовнішнього фінансування аграрних підприємств та визначимо роль і місце, яке займає кредит серед цих форм фінансування.

Кредитування. Вимоги — ліквідне забезпечення, гарна кредитна історія, передбачуваний план розвитку проекту. Переваги — гнучкість у позичанні й погашенні боргу, у використанні кредиту. Недоліки — небезпека неповернення, висока відсоткова ставка, необхідність мати високоліквідну заставу.

Державне фінансування. Вимоги — соціальна важливість, фінансування повинно відповідати стандартам прийнятим державним органом, кошти повинні використовуватися для фінансування певних видів діяльності. Переваги — надання при відсутності можливості отримати у комерційних структур (банків, кредитних установ, тощо), зазвичай низькі суми платежів у погашенні при довших періодах погашення. Недоліки — обмеження на використання, складнощі в отриманні, зазвичай суми є незначними [4, с. 75].

Акціонерне фінансування. Вимоги — необхідність в отриманні додаткових джерел надходження коштів, зниження в структурі капіталу долі довгострокових кредитів. Переваги — відсутні зобов'язання з регулярної виплати дивідендів, знижує ступінь фінансової залежності компанії. Недоліки — додаткова емісія акцій є витратним і протяжним за часом процесом, ризикованішим порівняно з іншими варіантами фінансування, що не має гарантованого доходу [6, с. 55].

Отже, порівняно з акціонерним та державним фінансуванням фінансування через використання кредиту забезпечує позичальнику такі переваги:

—відсутні витрати на друкування емісійних цінних паперів, їх розміщення, оплату послуг фінансових посередників;

—правові відносини між позичальником і кредитором відомі не багатьом особам;

—умови надання кредиту визначаються партнерами з кожної кредитної угоди;

—зменшується термін між поданням заявки і одержанням кредиту від банку, порівняно з надходженням коштів з фондового ринку.

Саме тому важко переоцінити роль кредиту, як інструменту фінансування діяльності аграрних підприємств. Переважна більшість сільськогосподарських підприємств використовує саме його для фінансування своєї операційної діяльності [5, с. 71].

Комерційні банки надають сільськогосподарським підприємствам в основному короткострокові кредити, які використовуються для поточного операційного забезпечення господарської діяльності. Недостатня доступність короткотермінових кредитів протягом усього виробничого циклу, особливо позик, які надаються без забезпечення або позик на придбання оборотних засобів, перешкоджає належному ресурсному забезпеченню багатьох товаровиробників, що є причиною низької врожайності культур в українських сільськогосподарських підприємствах, невисокого рівня їх доходів, низької якості продукції.

Сільське господарство є кредитомісткою галуззю і її нормальне функціонування без кредитних ресурсів у сучасних умовах неможливе. Ситуація, яка склалася в агропромисловому комплексі, свідчить про те, що кредитування ще не відіграє важливої ролі у фінансуванні сільськогосподарських товаровиробників. Тобто, банки повинні стати рівноправними партнерами у кредитуванні аграрних підприємств [2, с. 128].

Для удосконалення кредитування в аграрній сфері потрібно зробити багато кроків, насамперед це:

—запровадження іпотеки на землю;

—безперешкодне одержання сільськогосподарськими товаровиробниками кредитів;

—запровадження системи сільськогосподарських субсидій для підтримки виробництва;

—застосування диференційованих відсоткових ставок за користування кредитом.

Висновки з проведеного дослідження. Враховуючи вищенаведені пропозиції, можна зробити висновок, що значний

розмір відсоткових ставок установ банків і відсутність ринку землі, як високоліквідного забезпечення, є одними з основних стримуючих факторів у розвитку українських аграрних підприємств. З іншої точки зору, згідно нині діючого законодавства, банки надають кредити на власних умовах та на власний ризик. Комерційні банки самостійно встановлюють відсоткові ставки та комісійну винагороду за свої операції. Відтак банк не може надавати кредити під відсоток, ставка якого є нижчою від відсоткової ставки за кредитами, які бере сам банк, і відсоткової ставки, що виплачується ним за депозитами. Таким чином, розмір відсоткових ставок залежить не лише від діяльності банківських установ, а й від фінансово-кредитної політики держави, яку потрібно постійно вдосконалювати залежно від певних умов.

Література

1. Колотуха С. М. Кредитування сільськогосподарських підприємств як ефективне джерело інвестиційної діяльності / С. М. Колотуха, І. П. Борейко // Економіка АПК. — 2009. — № 1. — С. 89—96.
2. Прокопчук О. Т. Проблеми кредитного забезпечення сільськогосподарських підприємств / О. Т. Прокопчук // Матеріали Всеукраїнської наукової конференції молодих учених / УДАУ. — Умань: УДАУ, 2008. — В 2 ч. — Ч. 2. — С. 128—129.
3. Дем'яненко М. Я. Державна підтримка як фактор забезпечення конкурентноспроможного аграрного виробництва / М. Я. Дем'яненко, Ф. В. Іванина // Економіка АПК. — 2009. — № 9. — С. 3—9.
4. Збарзький В. К. Державна підтримка сільського господарства / В. К. Збарзький, В. П. Горьовий // Економіка АПК. — 2010. — № 4. — С. 74—80.
5. Малій О. Г. Кредитування агровиробництва: тенденції та ефективність / О. Г. Малій // Облік і фінанси АПК. — 2007. — № 1—2. — С. 70—73.
6. Вітков М. С. Розвиток інвестиційної політики в сільському господарстві України / М. С. Вітков // Економіка АПК. — 2010. — № 3. — С. 54—57.
7. Електронний ресурс — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua> (сайт — Національного банку України).
8. Електронний ресурс — Режим доступу: www.minagro.kiev.ua (сайт — Міністерства аграрної політики).

Стаття надійшла до редакції 12.01.2011